



ЛННБ України ім.В.Стефаника



00555452 (Q)

2012

B. 928 m/840

ДРІБНА БІБЛІОТЕКА.

V.

ДУМИ І ПІСЬНІ

НАІЗНАТНІШИХ ЕВРОПЕЙСЬКИХ ПОЕТІВ.

I.

Вибрав і видав

Іван Франко.

В. Рудницький

Ціна 10 кр.

ЛЬВІВ, 1879.

З друкарні Товариства імени Шевченка,
під заряд. К. Беднарського.

80

Зміст першого випуска :

1. Прометеї, Йогана Вольфганга Гете.
2. Вечірна дума, Михаїла Льєрмонтова.
3. Спом'яніт! Фердінанда Фреїліграта.
4. Заказані книжки, Генріха Геїне.
5. Розмова царя с Швабом, Генріха Геїне.
6. Тебе забути? Томаса Мура.
7. Озімандіас (сонет), Персі Біша Шеллі.
8. Грішні душі, Генріха Геїне.
9. Приказка (газель), Данієля Фрідріха Штрауса.
10. Сон вельможної пані, Томаса Гуда.
11. Дума, М. Н.
12. Вічне питанье, Генріха Геїне.
13. Цар Довгоух І. (баїка), Генріха Геїне.
14. Сусідка, Михаїла Льєрмонтова.
15. Поступовіј рак у Парижи, Генріха Геїне.
16. Арештант, Георга Гервега.
17. Уривок іс поеми „Цариця Меб“, Персі Біша Шеллі.
18. Переміна рости, Йогана Вольфганга Гете.

~~~~~

**Збірка М. С. ВОЗНЯКА**

АН УРСР

№ И- 35574

И. 34577

## Прометеј.

Ти небо своје, о Зеју, вкривај  
Чорними хмарами,  
І як тој хлопчик, шчо стинаје  
З бодачъя головки, іграј  
З дубами ј скалами;  
Но на земљу моју в тебе сили не маје,  
Ні на хату моју, шчо не ти јејі клав,  
Ні на огнишче те,  
Шчо не ти јего жар роздував, —  
Хоть і зависть палит там тебе!

Шчо нужденніше під сонцем, як ви,  
Боги?  
Ваша сьвјатість лиш тим  
Мізерненько жије,  
Шчо вам в жертву міј син,  
Чоловік принесе.  
А не будь він убога дитина,  
А не мај він надіјі на вас —  
(Нерозумна надіја, зрадлива!)  
Ви би з голоду гibli всі враз!

Як ја шче дитиноју був,  
Не знав ані шчо, ні куда;  
Нераз ја блудьашчіјі очи звернув  
На небо, немов там недоля моја  
Најти могла ухо до послуху пильне

Найти могла серце прихильне, —  
Немов там потіха була!

Хто допоміг міні  
В тьажкій с Тітанами віні?  
Хто спас м'я від смерти страшної,  
Вирвав з неволі?  
Чи не ти, моє серце горьушче,  
Все те звершило?  
А ти, молоде, незнаюшче  
А щире — йому шче,  
Вічно сп'ячому, дармо под'якоју било!

Я — хилити чоло  
Перед тобов? За шчо?  
Чи зболілому ти  
Полекшив коли болю?  
Чи ти сльози коли  
Осушив нещасливому в горьу?  
А чи силу твою  
Не дала ти рука всемогуща часу,  
Не дала ти предвічна судьба,  
Котріј ти підвласніј, як ја?  
А хібаж ти гадајеш,  
Шчо ја мају цуратись жит'я,  
І в пустиньу втечи, бо незбулась неодна  
Надіја молода?

Ту ја сиджу і творьу  
Льудеј на образ свіј,  
Льудеј, шчо враз зо мноју  
Пријматимут горе і біль  
І питимут роскіш і втіху до дна  
І не будут кланьатись тобі,  
Як ја!

---

## Вечірня дума.

Сам-самотній по дорозі їду я:  
Ген блищить дорога кремінна;  
Тиха ніч; простір глас бога чує,  
І з звіздою гуторит звізда.

В небі так спокійно, так пречудно;  
Спит земля в півсвітлі голубім...  
Щож міні так важко і так нудно?  
Жду чого? Чи жалују по чім?

Ні, не жду я щастья від неволі,  
І минулих літ не жаль міні;  
Лиш спокоју дайте, волі, волі,  
Щоб забулись в вічнім, тихім сні...

Та не в тім холоднім сні могили;  
Я б бажав на віки так заснути,  
Щоб спокійно кров лилась у жили,  
Віддих тихо підојмав ми груди.

Щоб невпинно долітав до мене  
Тихий спів про брацтво і любов,  
І щоб, в листьє стројучись зелене,  
Дуб хитавсь шумјачи надомнов.

---

## Спомјаніт!

Чи хто молотом важким кује,  
Чи хто в поли жито жне;  
Чи хто в јам сьа глибині трудит,  
Щоб на страву заробить;

Хто гребе на кораблях веслом;  
Хто за прьяжеју - ільном  
При варстаті ткацькім заробля,  
Щоб жила яго сім'я :

Честь, поклін усім робітникам,  
Мозолистим всім рукам!  
Кождіј капли поту, що паде  
В труді, честь нехай буде!  
Всім, що орјут, коцјут і садьат,  
Всім, котрих держит варстат!  
Честь і тим, що хоть в біді самі, —  
Мисли сїјут в голові!

Чи то по бібліотеках тісних  
Гниль та пиль лиш коло них;  
Чи то книгарьам на зиск вони  
Драми пишут, романи;  
Чи дльа грошеј мусьат, дльа скуших  
В глупствах бабратись чужих;  
Чи учену паншчину робить,  
Греку та латину вчить :

Кождиј з них — убогиј прольетар!  
Нужда — нан јіх, голод — цар!  
Кождого грижа до кости жре,  
Бідність в тихиј гріб кладе!  
Власть, системи, глушиј пересуд  
Јіх як кожного гнетут.  
О, і јім кров теплу з серцьа, бач,  
Ще дітеј голодних плач!

Не одного то ја знав колись:  
З серцьа пісьні му лились

А недолі, бідности огень  
Пік го, гриз го день у день.  
Мов у клітці птах сьа він метав,  
Мов у колесі пишчав, —  
Недостаток гриз го день від днѣа,  
И сушила го грижа.

Але хоть блідіј, слабиј, — не впав,  
Працьував, учив, писав;  
Хоть здоровјем нахли на дворі  
Цьвіти, чари весняні...  
Соловіја розльагавсьа спів...  
Підпідьомкав перепів...  
Він, зарібник духа, тимчасом  
Сьліпав в кліти над пишсьмом.

І хоть дух на двір, на волю рвавсь,  
Він усидів, не подавсь.  
„Адже ј се поезіја! таж се  
Льудське горе, се житье!“  
А коли часом змагав го біль,  
Говорив він сам собі:  
„Будь шчо будь, — ја чести не скальав, —  
Для льудеј ја працьував!“

Но в кінци не стало сил му вже, —  
Впав, јак в боју муж паде.  
Лиш часом в горьачці сьа зривав  
Давні пісьні споминав:  
В тиху ніч мов молодів він знов,  
В серци живо грала кров,  
І свобідно дух јего злітав,  
Земні пута с крил скидав.

Вже давно в могилі він лежить, —  
Вітер понад нев шумит,  
І бур'ян поріс, — нема ж хреста,  
Де він бідниї спочива'.  
Жінка ж діти між льудеї пішли  
В горю, сльозах і грижи;  
Бідні! Їм лишилось від вітця  
Чесне лиш його ім'я!

Честь, поклін усім робітникам,  
Мозолистим всім рукам!  
Кождії капли поту, шчо паде  
В груді, честь нехаї буде!  
Всім, шчо орїут, сїїут і садьат,  
Всім, котрих держит варстат!  
Честь і тим, шчо хоть в біді самі,  
Мисли сїїут в голові!

---

### Заказані книжки.

Шчось такого друкувати!...  
Ну, пропав ти, любиї друже!  
Хочеш честь і гроші мати  
Плазом, плазом, таї то дуже!

Я не раджу ти, коханиї  
Так до льуду говорити,  
Сипати попам пригани,  
А то шче ж царів корити.

Ти загинеш мов та муха!  
Рукиж бо в царів великі!  
Довгіж бо в поців јазики!  
А у льуду довгі вуха!

---

## Розмова царя с Швабом.

(Стара бајка.)

„Не стану ја, як Фараон,  
Дітеј в ріку метати,  
Ані, як Ирод-поганин,  
В пенъ бідньаток рубати!

„Ја рад забавитись з дітьми,  
Јак генто Христос-спаситель;  
Пустіт ідо мні дітеј! Нехај  
Пријде ту швабик-урвитель!“

Так цар сказав. Слуга побіг, —  
Вернув, — а з ним јавилось  
Велике швабське хлопја, ј до ніг  
Цареви поклонилось.

І мовит цар: „Ну, шчо ж, — ти шваб?  
Лиш сьміло, синку, сьміло!“  
— „Вгадали!“ відповів му шваб —  
Мене швабське лихо јіло!“

„Ти певно з роду „сімох Швабів“?  
Спитав цар. — „Ні, мій царю, —  
Оден лиш батько зродив мене, —  
За більше ја не знају.“

„А шчо, — спитав цар, — в Швабїї  
Сесь рік хороші книдлі?“  
— Біг заплать, — каже шваб, — ввідут!  
Лиш шчось роки обридлі!“

„А је шче великі лъуде в вас?“  
Спитав цар. — „Не чувати  
Великих, — шваб му відповів, —  
Лиш најбільш череватих.“

І мовит цар: „Ну, бачу, ти  
Не дурень, мій небоже, —  
Як кажут о тобі!“ А на те  
Шваб каже: „Бути може.“

Цар мот: „А то звичајно шваб  
Пантрује свејі хати,  
Скажиж ми, шчо поперло тебе  
В чужину јти блукати?“

Шваб мот: „Лиш боршч та бураки  
День в день варила мати;  
Якби хоть троха мјаса, то  
Не бувбим рушивсь с хати.“

„Проси мја о шчо хоч“, — рік цар.  
Шваб бух цареви в ноги.  
— „О царю, віддај нам свободу назад, —  
Весь люд тья просит вбогиј!

— „Для волі прецінь, не дльа пут  
Створила нас природа!  
О царю, дај нам тој скарб дорогиј,  
Котриј зовесь — свобода!“

Глибоко зрушениј цар став —  
Картина, — милиј боже!  
А шваб си рукавом втирав  
З очеј пливучі сльози.

В кінци рік цар: „Пречудниј сон!  
Бувај здоров, — мај розум!  
Ти видно трошка не в своїм умі, —  
Тож скажу відвезти тья возом, —

„І шче ти двох добрих товаришів дам,  
Двох щирих жандарів. Вони тья  
Допрут до граници. Прощај, — ја спішусь,  
Бо јду на муштру дивитьсѣ.“

Се чулојі бесіди чулиј конець, —  
І вірте мому слову:  
Ніколи вже цар не кликав дітеј  
До себе на розмову.

### Тебе забути?

Ја? Забути тебе?  
Поки серце ми бјесѣ у груди,  
Відниј крају мій, все  
Вно дльа тебе лиш битисѣ буде!  
І чим більше терниш,  
Чим у тьяжшіј ти стогнеш недолі,  
Тим ја лљубју тья більш,  
Горьачіше бажају ти волі!

Јак би ти на весь сьвіт  
Був богатіј і сильніј, мав вољу,  
І був најкрашчиј цьвіт,  
І був најјарча перла у морьу, —  
Ох, то серце моје  
Млілоб з радости в тіјже годині,  
Но чи вміло б тебе  
Горьачіше лљубити, јак нині?

Но хоть в крови ти днесь,  
У несказаних муках, мій крају, —  
Ја, твїј син, твїј увесь,  
Тим щиріше тья, дужше кохају!

І мов пелікан пју  
З лона матери разом іс кровју  
Тільки силу нову  
Із безмірнов, новоју лубовју !

### Озімандіас.

С крајів далеких путник повертаје  
І каже: Велит камінниј стојіт  
В пустини ; ніг вже ані рук не маје,  
І з боку голова в піску лежит.

Но на лиці гордиј безмірно вид,  
Зелізна воля і погорда злаја,  
Шчо топче скутиј, невольницькиј сьвіт, —  
Усе то в рисах камјаних тріваје.

А в споді напись вкована в граніт ;  
„Ја Озімандіас, цар всіх царів, —  
Глядіт, раби на мене і треміт!“

І більш нічо. Мертва, суха, німаја  
Пустинья грајесь фальами пісків  
І звільна, стиха камінь заливаје.

### Грішні душі.

Крізь шпари вітер холодниј свистит,  
А в бідніј, темніј хатині  
Дві „грішні душі“ поруч лежат, —  
Ліх лица нужденні, аж сині.

І мовит одна с тих грішних душ :  
„Тули мја до свејі груди,  
Уста до мојіх уст тисни,  
А чень ми лекше буде.“

І мовит друга с тих грішних душ :  
„Гляджу в твої очі, о милиї,  
То ј голод і холод забуду, і всьу  
Недолю, шчо ми пережили!“

Вони цілувались с сльозами в очох,  
В сердечних обнятьях сумніли,  
Всьміхались часом, затьагали пісень,  
А далі зовсім занімилі.

А рано комісар іс суду приїшов,  
А з ним записьаглиї цирулик, —  
Огльанули трупи, в протокол  
Все благополучно втьагнули.

Цирулик сказав : „То острії мороз,  
А шче ј пустота жолудка  
Причинов їх смерти. То диво ј так,  
Шчо раньше не вимерли тутка“.

Додав шче, шчо скоро потисне мороз,  
То конче потрібна перина  
В ночи, і заразом здорова їда, —  
Наїліше печена свинина.

### П р и к а з к а.

(газель\*)

Хто вмїє жити? Хто терпіти вмїє.  
Хто знає радість? Хто боліти вмїє.  
Хто має скарби? Тој, хто власним трудом

\*) Газель, стихотворна форма перенесена зі сходу. В нїї римуєсьа першиї стих з другим, четвертим, шестим і т. д. Прочі не римујутсьа; притім завітди римів уживаєсьа штучних, складаних, а не звичаїних. Сьа форма надаєсь тїлько до коротких строф, приказок і т. д.

Вдоволениј спокіжно жити вміє.  
Хто всіх веде? Тој, хто гіркују правду  
В веселе слово пристроїти вміє.  
Хто наймудрішиј? Хто правдиве злото  
Від дутого швидко відрізнити вміє.  
А хто побожниј? Хто льудеј у льудіх;  
А не Христјан та Турків зріти вміє.

### Сон вельможної пані.

Вельможнаја пані у ліжку лежить, —  
У ліжку так тепло, м'ягенько;  
Та, видко, страшного щось пани с'я снит,  
Щось віддих спирає, у груди тіснит, —  
Вна кидаєсь з боку на бік так т'яженько,  
Руками розмітує, плаче, кричит...

Ось напруго схопилась в ліжку вона,  
І просто, мов с'вічка, усіла.  
Холодна, трівожна нев дроз затрясла,  
Встовп очі гляд'ят, мов мара там страшна, —  
І знов впала в постіль, с тривоги зомліла,  
Мов виду важкого знести не могла.

А в тім розвернулась заслона на млі,  
І скочила с постелі пані...  
Ось лямпа так тускло горит на столі,  
Тремтит на підлозі промін'є жеї...  
Вельможна дрозачими шепче устами:  
„Ох, шчо за страшніј ја вид бачила в сні!“

„Десь, бачитсья, ніби іду ја та јду  
По цвинтари поміж могили...  
Втім пукли могили і тіни встајут,  
Страшні, у гнилих сорочках, і стајут

Груг мене, — довкола стінов обступили!  
Де глянуну, — все труп лиш, та труп та труп!...

„Між трупами много дівчат молодих  
З глоју в руках і нитками.  
Ні іскри житъа на їх лицах блідих,  
Ні в тусклих очох, ні у грудех худих!  
Вни шепчут так сумно: На вас ми крїрвали,  
Сезь стрїј ваш — причина мук наших тъажких!

„Для панського строју, дльа панських утіх  
Ми мусіли пръасти і шити,  
Дни і ночи не спати, збиватисъа з ніг,  
Аж поки сьуда нас не винесли всіх!....  
Зирнулам, — як в небі ось звїзд не злічити,  
Так там ніхто б гробів злічити не зміг!

„А трупи раз в раз прибувајут нові,  
Мсв хмари, понуро, а с тиха....  
Ще трупи, ще трупи!... Долом і в горі,  
Аж тьмитсъа в очох, стугонит в голові!....  
Від малу не знавши ні нужди ні лиха,  
Ја тїлько роспуки не зрїла ј у сні!

„Всі серцьа, шчо пукајут з бољу день в день,  
Всі сльози, шчо льутсъа шчо хвилі,  
Всі муки нещасних робучих льудеј,  
Все горе, шчо в грїб јїх с колиски веде,  
Все, все перед очи міні проходило —  
Недугів і нужди пальашчіј огонь.

„Ось тьагнесъ калїка, ось лізе сьлініј,  
Ось тој, шчо з даху внав — поломані ноги!  
Ось бїдна вдовицьа жебруча гїркиј  
Хлїб прошениј, — двоје замерзлїх дітїј  
При нїј, непохованих! Ось тој убогїј,  
Голоден, шчо з двору слуга го пхнув мїј!

„Всі сльози, шчо ја осушити могла,  
Но холодно, згїрдно лишила,  
Всі хорі, котрим ја не допомогла,  
Холодні, шчо ј шматки ја јім не дала, —  
Все, все сьа круг мене товпило,  
Навіть Мурин, котрогом бојалась малá!

„Ті очи благајучі, тусклі, сумні,  
Ті погляди, в прозьбі несьмілі,  
Ті лицьа, мов глина нужденні, марні  
Тиснулись тепер до лицьа аж міні!...  
О боже, не дај ми подїбнојі хвилі  
За гробом шче раз пережить, як в тїм сні!

„Пекельниј огонь і пожар сїрчаниј,  
Пекучі, невсипијї кари  
Нїчим протів нејї! Вид нужди страшниј  
ІПрошиб моје серце, мов меч огньаниј!  
Тї безмірно збїдовані мари  
Всі забаги панські прогналі з грудиј!

„Сьліна, лехкодушно по верху житьа  
Ја вік молодїј прогульала;  
Ба ні, бїдну дївчину, нїжне дитьа  
Давить помагала, зводити с путьа,  
І тисьачі трушїв в могили вганьала,  
З дороги тернистојї в грїб забутьа.

„Спивала ја часто вино дороге  
І страви добїрні зїдала:  
І риби і мьасо і птаство лісне  
І плоди заморські, все було моје;  
Про льуд, шчо мер з голоду, ја не гадала!  
Шчо ситим до того, як бїдниј там мре!...

„Вбиралась ја пишно, јак прочі пани  
В виставні, блискучіі строї,  
У атлас і шовк, а в зимовіі дни  
У футра м'яхкі, дорогі; но коли  
Хоть раз ја згадала про тих, щчо одноїі  
Сорочки не мајут на холод зими?...

„Про горе, котре ја могла полекшить,  
Ја ј думки не мала ніколи!  
А прецінь же в моїі души не кішит  
Ні злоба, ні жадна ненависть. Досить  
Без думки ј розваги ступати по поли  
Житья, щчоб јак ја протів льуду грішить.“

І довше не вдержала больу в души, —  
Заламала біліі руки,  
А сльози гіркіі, рісні поплили,  
Мов град серед літа по спражному дни. —  
О, щчоб таку хвиљу жальу і роспуки  
На всіх пань подібні навїјали сні!

### Дума.

Вороги мја давно поховали,  
А ја щче рік від року жију...  
Щче тоді, јак за вољу ми встали,  
Ја пољаг у могилу німу.

Серед крат, серед замків тьуремних,  
Серед стін тих холодних і темних  
Щче јасніјут пречудно вони,  
Ті короткі, щчасливіі дни!

Щче нагадују живо ті хвилі,  
Як по рідній, широкій землі  
Загули і народ пробудили  
Слова брацтва, добра і лъубви...

Як зъакалась науки нової  
Сила тьми і кајдан і неволі,  
Як тернами гатила стежки,  
Щчоб не мож до народа діјти...

Як ми сьміло на біј з неју стали, —  
В жилах бухала кров молода, —  
Ми погибли, — народ ми піднъали!  
Ось і ја вшав в могилу тогда.

І про вас, шчо в віјні уціліли,  
Лъубі братъа, гадају нераз;  
Як жиєсь вам? Чи ближче до ціли,  
До сьвјатої зајшли ви в тој час?

Вам пријшлося тъажкиј хрест принъати, —  
Міні лекшу присуджено долъу:  
Тъажко жити ј боротись за волю,  
Але лехко за волю вмирати.

---

### Вічне питанье.

„Плъунъ на всьаку тајемницъу,  
Всьакі „але“, всьакі „може“, —  
Роскажи нам чесно, јасно  
Шчиру правду, мій небоже!

„Чом у нужді, чом у крові  
Чесниј гине, пропадаје?  
Чом підлецъ жије, панује,  
С пишна, з горда походжаје?

„Хто ту винен? Чи бог стратив  
Власть, чи вже му всьо обридло?  
Чи він сам ті збитки робит?  
Ах, та се було би підло!“

Вічно, вічно так питаєм,  
Поки глиноју сироју  
Всім нам рота не заткајут, —  
Тільки ј відповіди всьојі!

### Цар Довгоух I.

(Байка.)

Раз якось звірі царя вибирали;  
Осли, розумієсья, більшість мали, —  
Ну, і осел тоді трону дохопивсь;  
Послухајтеж, шчо о нім пише літонись.

Цар Довгоух сам в себе впер  
Шчо він вже лев, не осел тепер;  
Убравсь в кожух із львјачојі шкіри,  
І наче лев ричав без міри, —  
Раз в раз лиш с кіньми заходивсья, —  
За те ослам він не злюбивсья.  
Вовки і пси при нім варту держали, —  
За те шче гірш осли роптали.  
Но як цар міністром зробив вола,  
То лютість ослів до крају діјшла:  
Здавалосьь — бунту іно шчо не видко!  
Почув се цар, корону швидко  
Затьаг на вуха, плечі духом  
Вгорнув відважного льва кожухом,  
Відтак перед трон свіј у столицю  
Зазвав ослячу опозицју

І ось яку мову сказав тоді:  
— Вельможні осли, старі і молоді!  
Ви може осла шче бачите в мні?  
Не правда, ја лев, се знајте всі!  
Се кажут ми всі мої дворяне  
І кожди, хто на мене гльане.  
Поет мій надворниј на мене склав  
Поему, де ось шчо сказав:  
„Јак горб вербљудам дала природа,  
Так в твојім серци лъвјача врода,  
Так сьмілиј, лъвјачиј в тебе дух,  
І серце твоје без довгих вух!“  
От јак співаје він в тіј оді,  
Котру хвалъат всі так, шчо годі.  
Усі мја ту лъубјат! Пави гордіји  
Ськајут ми голову шчо неділі.  
Іскуство цвите під мојов рукоју;  
Тих, шчо хвалъат мја, годују ј поју.  
Театер в мене процвитаје, —  
Коцур там перші роли граје,  
Акторка Кіцьа і мопсів двајцьать  
Саме нової штуки вчатсьа.  
Мальарську школу ја заклав  
Дльа самих геніјальних мавп,  
А Лъеман Дрекваль, богомаз,  
Буде директором у нас, —  
Лиш мусит шче насамперед  
Намалъувати мій партрет.  
Балъет і опера је в мене,  
Де мајже голі і добре вчені  
Співајут чудніји „птички“  
І скачут блохи на цаль заввишки.  
А капельмајстром је Мајербер,  
Музикант і міліонер, —

Тепер тој славниј Мајеришче  
На весіље моје ладит ігришче.  
Ја сам по трошки тож музика,  
Јак Фрідріх Великиј, пруськиј владика.  
Він грав на фльеті, а ја на цимбалах,  
І не одна луба душка зітхала  
З глубокојі груди чуло і тужно,  
Јак ја по струнах дзенькав потужно.  
Јак радо колись моја царица  
Буде на гру моју дивигься!  
Вонаж бо чистокровна, бач,  
І з знаменитого роду кльач.  
Но надо все јејі краса!  
Јак гривов пишно потрьаса,  
Јак кризь рожеві храпи форкне,  
То аж ми в серци ковтне ј дзоркне!  
Вна цвїт всіх кльач, дља кождојі взір,  
Насьлідника зродит ми на весь мір, —  
Тож звязок з неју, јак кажут коні,  
Вгрунтује міцно мїј рід на троні.  
Моје імја по вік не згине, —  
Історіја скаже, шчо серце львіне  
Було в мні, шчом вмів панувати,  
А також на цимбалах грати.

Ту форкнув цар, — осли ні слова, —  
По хвили далі јде царська мова:

— Вельможні осли, старі ј молоді!  
Ја ласкав буду на вас лиш тоді,  
Коли справуватись будете фајно.  
Платіт податки пунктуально  
І жијте чесно, јак жили  
Батьки шче ваші, старі осли!

Чи спека, холод, чи слота, —  
Носили терпливо мішки до млина,  
Як їх релігія навчила, —  
А революція їм сьа ї не снила!  
Вни не кричали, не бурчили,  
А смирно сіно ульаглости їли  
З жолоба привички сьвјатої.  
Но ви вже ось затьатли не тої.  
Ви, їх сини, остались ослами,  
Але покори нема між вами.  
Хвостом шче крутите сьуди ї туди,  
Але зухвальство в вашїї груди.  
Про вашу глупу міну сьвіт  
Вас за уцтивих ослів держит,  
Но ви неуцтиві і злі притім  
Помимо глуних, смирних мін.  
Іно під хвіст насип вам перцьу,  
Ви ревете, аж гірко на серцьу  
Міні! Ви раді б весь сьвіт зруїнувати,  
А вмїєте тільки ревіти ї кричати.  
Безмисна лютість, мов вітер пустиї!  
Безсильний гнів, всему сьвіту сьмішний!  
Ваш глуний рик — на чисту воду  
Виводит вашу безмірну злобу,  
Все ваше низькеїе лаїдацтво,  
Все підле і туне простацтво,  
Весь бруд, всьу жовч, всьу гниль без міри,  
Укриту в нутрі ослячоїї шкіри!“  
Ту форкнув цар, — осли ні слова, —  
По хвили далі їде царська мова:

„Вельможні осли, старі ї молоді!  
Ви бачите, як ја знају всі  
Погані мисли ваші! Огидний

Непослух ваш мја обурих безвстидниј, —  
Се ганьба дља панованья мого!  
З ослячого становишча свого  
Ви не појмете високі ідеї  
Пілітики льявјачої мојеї.  
Вважајте лиш, не впадьте ми в руки!  
У моїх лісах је шче дуби та буки, —  
З них шибениць много наладити мож  
Міцних, — палиць і прутья тож!  
В мою роботу не пхајте рило,  
І стульте писки, — раджу вам шчиро!  
Хто о політиці правит між вама,  
Того пропарити кажу різкама,  
Відтак до креміналу впакују!  
А як лиш шчо про бунт зачују,  
Про барикади і прочі дурниці,  
То кажу вішать всіх без ріжниці.  
Се мав ја вам на розум сказати, —  
Теперже марш, осли, до хати!“

Як цар скінчив слова тоті,  
Ревнули осли старі і молоді  
Всі в оден голос: „І-а! І-а!  
Многаја літа! Гурра! Гурра!“

### С у с і д к а.

Не дїжду вже ја волі, здајесья,  
А в тьурмі ми день роком стајесья, —  
І далеко з вікна до землі, —  
А за дверми стојат вартові.

Вже б давно мја заїла сья клітка,  
Не будь льяуба у мене сусідка....

Ми прокинулись нині до дна, —  
Я легенько вклонивсь їй з вікна.

Розділивши зв'язала нас доля,  
Познакомила спільна неволя,  
Поріднило бажанье одно,  
І кратоване з густа вікно.

При вікні ја ранісько сідају,  
Ненаситно на двір вигльадају, —  
А віконце насупротів — бр'язь!  
Відхильяєсь заслінка нараз!...

Ось на мене „вна“ поглядом вергла,  
І головку на ручку підперла,  
А с плеча, мов здунув вітерок,  
Дз'япканистиј с'я зсунув платок.

Але блідість їй личко вкриваје,  
І сидит вона, сумно зітхаје, —  
Видно, думка гризе її важка, —  
Певно тужит на волю, як ја!

Не тужи, моја мила сусідко!  
Захоти лиш — отворитесья клітка,  
І мов пташки свобідніјі, ми  
Враз ленемо в широкі стени.

Ти ключі вкради в батька, кохана, —  
Вартових понапојуј до ц'яна, —  
А вже с тим, шчо при дверох онтам,  
Ја зуміју упоратись сам.

Но ніч вибери темну до того,  
І вітцєви вина дај хмільного,  
І повісь д'ля пізнаки міні  
Дз'япканистиј платок у вікні.

---

## Поступовий рак у Парижи.

„Здоров, здоров, поступовий раче!  
Що чувати в нашій стороні?  
Чи шче все за мною мати плаче?  
Чи вже вольний рідний край, чи ні?“

— В ріднім краю все там добре маєсь,  
Процвітає чеснота, мораль,  
Все лєгально, мирно розвиваєсь,  
Все порядне, чисте мов кришталь.

Не, як Франція, з верху блишчиться, —  
Ту свобода рунтає житьє!  
Наша вільність в глибині таїтьсья,  
Так глибоко, гет, шчо де-де-де!

Он собор у Кельні хтьят кінчити, —  
Пруський цар тим, кажут, сьа заньав, —  
Мав шчось і австрийський доложити,  
А баварський шиби надіслав.

Конституцію, свобідні права  
Хтьят нам дати, — слово нам дали!  
Царське слово, ну, то не отава,  
То мов скарб закопаниј в землі.

Вольний Рен, вітцьа старого твого  
Вороги лукаві не возьмут,  
Бо Гольандці звяжугт го за ноги  
А Швејцари голову припнут.

Буде ј фльота в нас, господь ласкавий!  
Зберемо податки! Англїк в кут!  
На гальери, замісь в кримінали  
Скуті переступники підут.

Будем мати ј свободу печати,  
Нај часи лиш ліпші надіјут, —  
Як закажут зовсім друкувати,  
То тоді ј цензуру вже знесут.

### Арештант.

Вже десять літ, јак птахів чув ја спів  
Посьлідниј раз в зеленім, тихім гају!  
Вже десят літ, јак сине небо зрив  
Посьлідниј раз ја! Чи го шче пізнају?  
Ох, десять літ! Чогож шче, царю, хочеш?  
Чи шче ти мало мојіх мук і болів?  
Гльань, та рука ти трону не здрухоче!  
Пусти, пусти мја вмерти хоть на волі!

Вже десять літ! Присхли до кости жили, —  
І власні пута бачу лиш насилу;  
О, не льякајсь! Нема вже в мене сили,  
Хіба лиш тільки, шчоб зајти в могилу!  
Ти світа пан, у тебе віјськ мільјони, —  
Ја черепок, недобиток недолі, —  
Гльань, та рука не повалит ти трону!  
Пусти, пусти мја вмерти хоть на волі!

Вже десять літ, јак серед стін тьурми  
Бажају смерти, а сконать не могу!  
Шчоб раз дихнути вольними грудьми, —  
Душа би порхла ген у јасність божу!  
Лиш раз дихнути! Чиж і то за много?  
Чи шче за мало мајеш віјська в полі?  
Гльань, та рука не зломит трону твого!  
Пусти, пусти мја вмерти хоть на волі!

Вже десять літ, як духа мого вбито,  
Підтьято в корени життє моє,  
Мій спів заглушено і в гріб зарито, —  
Давно посьлідна згасла іскра вже!  
Щче не досить? Чогож щче, царю, хочеш?  
Щчо ти за користь з моїх мук і болів?  
Гльань, та рука ти трону не здрухоче!  
Пусти, пусти мја вмерти хоть на волі!

### У р и в о к.

(Із поеми „Царица Меб“)

Ја щче дитиноју була,  
Јак мати мја с собов взъала  
На смерть безбожника гльадіти.  
То був широкиј пльац. Поии,  
Мов круки чорніі стојали  
Круг стовпа. Народа товни  
В важкіј ожданці мовчали.  
Пришов осуджениј, повів  
Спокіјним оком здовж рьадів,  
А в оці дивне щчось сьвітилось,  
Немов погорда, ласка ј жаль...  
Вже поломінь гадьєм обвилась  
Круг него, вже очеј кришталь  
В жарі счорнів, смертельні стони  
Глубоко врізались в моје  
Дитгаче серце молоде;  
І заревів народ, мов дзвони....  
Скаженов радістну ричала  
Засьліплена товна, — а ја  
Заплакала.

„Не плач, дитя, —  
До мене мати так сказала, —  
Не жалуј чоловіка того,  
Бо він сказав: Не маје бога!“

### Переміна ростин.

Тисячні барвні переливи, цвітів посплітаних купи  
Скрізь по грядках і лугах, лубко, мішајут тебе ;  
Назви лиш чујеш заказані, — вни по при вуха шумјат ти  
Наче тој вітер пустиј, і не лишајут сьліду.  
Вид однакиј у всіх, а ні одна другіј не рівна,  
С цего звјазку уже право тајемне сьлідно,  
Загадку темну јакусь. О, чомже ја, лубко, не могу  
Тутже сказати тобі розгадку словом одним!

Ось лиш гляди, як росте ростина, як звільна доходить  
Ступнями — з зерна, чим раз — аж до цвітка і јагід.  
С сімене кілець іде, скоро сила плодъуча землі му  
В својому лоні житъє ласкаво, стиха вітхне.  
І на зрощајуче сьвітло, сьвјате і вічно рухливе  
С теплих, вохких целенок випустит ніжні листки.  
Зародок сили дрімав у насінью; зачаток цілого  
Звитиј в лушпині лежав, ждучи розвітку собі, —  
Зарід, листки ј корінці були в зерні, без барви ј подобі;  
Зерно так, хоть і сухе — дихаје тихим житъєм,  
Пре до гори і в глуб, скоро тепла го вохкість обіјде,  
Темну лушпину продре, с пітьми до сьвітла встаје.  
Але вона шче зовсім појединча при першіј пројаві;  
Се, хоть ростина, — такеж, як і у других дитя.  
Але ось другіј добувсья вже паросток, знов оден, більше,  
Гілька за гількою... всі мајже такі, як тамта,  
Але не зовсім такі; погляди лиш, як кождиј різнитсья

Сьліду́ючи́ листок від попередного: все  
Більше пјурець, карбків, росщипаних кінчиків, частеј,  
Що в попереднім іще зрослі дримали ураз.

І аж так вона діде до повного, сильного зросту;  
Де в яким роді сеј зріст чудно буваје пишній.

Сьміло стримјат у гору конаристі ліси і здајесья —  
Зріст сеј богатіј, бујній міг би в безмір розростись.

Але ту зріст зупиняје природа могущчов рукоју,  
Силу зверта молоду на доскональшиј приплід.

Поменьше соків пускаје, жилки стајут вужчі і швидко  
Повів ніжнійшиј јакијсь чути в ростині ціліј.

Злехка в стирчачих окрајінах зменчујесь соків, — за  
ТО ЗНОВ

Пень головній, бадилó грубне, повніје раз в раз.

Але ось враз виростаје безлиста, тоненька галузка  
І, задивована, ти диво побачиш нове.

Тісно довкола стајут почислені, чи ј такі без ліку  
Ніжні, дрібонькі листки оден-у-оден в округ.

Стиснена круг насаду викльовујесь чашечка с піхви,  
З нејі в највишчіј красі нестриј розівјесья цвїт.

Так то творит природа повну, пречудну пројаву, —  
Частка за часткоју в ніј, — лад і суцільній розріст.

Все доконале в ніј! На гинкім стебельци ось хитајесь  
Цвїт по над шептом живих, в вітрі тремтьачих листків.

Але краса та вішчује нову лиш творчу пројаву:

В пестро блискучі листки дух ось вступаје новиј,

І вони швидко змикајутсья, — кінчики ніжні ід собі

З напотивних боків враз сья лъубовно зіјдут;

І тихенько стојат вони в парах добірних при собі,

Одна в одну в округ — іскри нового життя....

Вно оживаје, зајмајесь, — і запах пречудній широко

В воздусі теплім несесь, все оживльајучи вкруг.

Сејчас на дні розростајесья зарід, — а јіх міліјони

В матернім лоні ось снјат ждучи, аж плоди діјдут.

Тут і кінчиться круговорот вічної сили природи,  
 Але другий сеїчас в'яжеся с першим — і знов....  
 І ланцух тої іде через всі часи бесконечно,  
 В цілість с'я сходять частки, — цілість і частка живі.

Ну, а тепер, моїа лубко, поглянь на ту заливу цвітів,—  
 Вже не мішає тебе зріст їх і фарба і рух.  
 Кожда рстина с'відчит ти про вічні закони природи,  
 Голосно кождий цвіток, ясно говорит тобі.  
 Но прочитавши раз с'в'ятују книгу природи,  
 Всьуди відміну відтак і різнородність узриш :  
 Звільна повзе ось гусільниця, — швидко мотиль с'я  
 тріпоче,

А ї чоловік придає розумом своїм відмін.  
 О, нагадаї собі, як то з знакомства, немов із насін'я  
 Помалу-малу і в нас луба привічка зїшла,  
 Приязнь відтак с'я сильно у наших серц'ях розвила,  
 Аж на остатку лубов зродила цвіти і плід.  
 Як то чут'є, зростајучи стиха, змін'ялось, міцніло  
 І розвивалось чим раз крашче, ніжніше в души.  
 О, уживаїже тих хвиль ! Лубов, то цвіт, іс котрого  
 Виросте најкрашчиї плід — рівність і згода думок,  
 Рівність і згода поглядів, шчоб у тїї рівности ї згоді  
 Лубде моглис'я зїти, крашче жит'є завести.





## Від видавців.

Вже в першій книжочці „Дрібної бібліотеки“ висказали ми, яка є її ціль і яке є її завданье. Вона має на оці передовієм нашу молодіж, бажає збудити в ній охоту до розумного мисленья і сьлідженья і подати їй сказівки, в якім напрямі повинна працювати, шчоб познакомитися з загальним ходом наукової роботи в Европі і з новішчими добутками тої роботи.

Книжочки „Дрібної бібліотеки“ виходити будут, о кілько мож, најчастіше, в об'ємі пересічно від одного до трьох печатних листів і в ціні 10—20 кр. Головніи склад дль Львова „Книгарня Польська“ і „Книгарня Ріхтера“, — на провінції мож дістати в кожді книгарни.

Доси вишли:

Книжка I. Повѣсти Еркмана Шатріана, переклавъ Романъ Розмаринъ. Цѣна 15 кр.

Книжка II. Література Українська, проскрібована рядом російським, М. Драгоманова, з французького. Ціна 10 кр.

Книжка III. Відки і як възалися льуде на земли, Ернета Теккельа, переклав Іван Франко з німецького. Ціна 10 кр.

Книжка IV. Каїн, містерія в трьох діях, Гордона Байрона, переклав Іван Франко. Ціна 20 кр.

Книжка V. Думи і пісьні најзнатніших европејських поетів. I. Вибрав і видав Іван Франко. Ціна 10 кр.

В шестіі книжці виjde зоологічна розвідка Пісарева „Пчолои“.

359542

B 928

1